

RATARSKA PROIZVODNJA U SR HRVATSKOJ

U V O D

Površina SR Hrvatske iznosi 56.538 km², što čini 21,1 % prostora SFR Jugoslavije. SR Hrvatska smještena je između 42°23' i 46°32' sjeverne geografske širine i između 13°30' i 19°26' istočne geografske dužine. U pogledu reljefa, klime i zemljišta teritorij nije jednoličan nego postoje znatne razlike među pojedinim dijelovima tog teritorija.

SR Hrvatska obuhvaća dijelove triju velikih jugoslavenskih regija — panonske, planinske i primorske.

Navedene regije se međusobno, značajno razlikuju po uvjetima za ratarsku proizvodnju. Te razlike se odnose na reljef, tlo i klimu. — U panonskom dijelu reljef je pretežno ravan s vrlo malo niskih gora. Klima panonske regije je umjereno kontinentalna s manje oborina, koje su međutim, dobro raspoređene tokom vegetacionog perioda, te vrućim ljetima i oštrim zimama. Prema zapadu raste vlažnost zraka i povećava se količina oborina.

Tla su najplodnija u panonskoj regiji, a njihova plodnost opada prema jugozapadu.

Obzirom na navedene uvjete ratarska proizvodnja je najrazvijenija u panonskom pojasu i to u istočnom dijelu koji je sastavni dio prave Panonske nizine. Tu se uspješno uzgajaju strne žitarice, kukuruz, šećerna repa, suncokret i druge industrijske biljke. Na povišenim terenima uspješno se uzgaja vinova loza i voće.

U ovoj regiji je najrazvijeniji društveni sektor poljoprivrede, gdje se nalazi nekoliko velikih poljoprivredno-industrijskih kombinata koji po svojoj organizaciji, tehničkoj opremljenosti, tehnologiji i visini prinosa, predstavljaju vrhunska dostignuća u svjetskim razmjerima. I u dijelovima međurječja koji se prostiru prema zapadu i čine prelaz između panonske i brdsko-planinske regije su još uvijek relativno povoljni uvjeti za ratarsku proizvodnju iako je ovdje veća orijentacija na stočarstvo. Zbog vlažnije klime, te težih i manje plodnih tala, veća je orijentacija na proizvodnju voća i krmnog bilja namijenjenog stočarskoj proizvodnji.

Brdsko-planinsko područje čini drugu regiju i drugu prirodnu cjelinu, SR Hrvatske, koja dijeli panonsku od primorske regije. Tu susrećemo više i niže planine i gorske kose između kojih se nalaze manja i veća polja i nekoliko riječnih dolina. Zemljišta su plitka, siromašna i većim dijelom neprikladna za intenzivnu ratarsku proizvodnju. Klima je planinska s dosta obo-

rina, te dugim i hladnim zimama i svježim ljetima. Od ratarskih kultura tu uspijevaju žitarice, te krmno bilje, a od povrtlarskih krumpir. Voćarsku proizvodnju predstavlja uglavnom šljiva. Zbog svega toga ova regija je prikladnija za stočarsku nego za ratarsku proizvodnju.

U primorskoj regiji, koja se prostire prema jugu i zapadu, te pored kontinentalnog dijela obuhvaća, gotovo tisuću otoka, susrećemo tipičan kraški reljef. Prevladavaju površine golog kamenjara s vrlo oskudnom vegetacijom. Nešto više plodne zemlje ima na poluotoku Istri i u nekoliko kraških polja, gdje se jedino i odvija ratarska proizvodnja, dok u ostalim dijelovima susrećemo male površine slabo plodnog zemljišta zasađenog uglavnom vinovom lozom, smokvom i maslinom, te nekoliko užih lokaliteta povrćem.

Klima je mediteranska s blagim zimama, te dugim, vrućim ljetima. Oborine padaju pretežno u jesen i zimu, dok je ljeti suša gotovo redovita pojava.

Uvjeti za ratarsku proizvodnju ovdje su nepovoljniji, pa zbog toga nije razvijen ni društveni sektor proizvodnje slično kao ni u brdsko-planinskoj regiji. U poljoprivredi SR Hrvatske, kao i u SFRJ postoje i koegzistiraju dva sektora vlasništva, društveni i privatni (individualni). Privatni sektor još uvijek posjeduje daleko veći dio proizvodnih kapaciteta, (odnosno kad je riječ o ratarskoj proizvodnji veći dio površina) i daje veći dio proizvodnje.

Međutim društveni sektor ima tendenciju stalnog povećanja i sve većeg učešća u ukupnoj proizvodnji. Osim toga društveni sektor ima veliki utjecaj na povećanje proizvodnje privatnog sektora. Ovaj utjecaj ostvaruje se putem proizvodnje kvalitetnog sjemena i drugog biološkog materijala, putem stručnih savjeta, a naročito putem raznih oblika proizvodne suradnje pri čemu društveni sektor osigurava kvalitetni materijal za reprodukciju, savremene strojeve, stručnu službu, novčana sredstva u obliku kredita, otkup, skladištenje, preradu i plasman (prodaju) proizvoda privatnog sektora.

Ratarska proizvodnja

Ratarstvo je glavna i osnovna grana poljoprivredne proizvodnje u SR Hrvatskoj. Ona daje preko 40 % ukupne vrijednosti poljoprivredne proizvodnje i preko 60% dohotka ostvarenog u poljoprivredi.

Od ukupnih poljoprivrednih površina, koje zauzimaju 58 % cjelokupne teritorije SR Hrvatske najveći dio čine ratarske površine; oranice, livade i pašnjaci kao što se vidi iz tabele br. 1 i br. 2.

Obradive površine obuhvaćaju najveći dio poljoprivrednog zemljišta i to 64 do 66 %. Pašnjaci zauzimaju 33 do 35 % poljoprivrednog zemljišta, a bare i trstici manje od 1%. Ovaj odnos se nije bitno mijenjao tokom analiziranog perioda iako se uočava tendencija laganog smanjivanja učešća obradivog zemljišta i povećanje učešća površina pod pašnjacima.

Najveći dio obradivih površina čine oranice i vrtovi i to 71 do 72% od ukupnih obradivih površina SR Hrvatske. U društvenom sektoru to učešće

Tabela 1 — Osnovna struktura korištenja poljoprivrednog zemljišta

000 ha

Kategorija zemljišta i sektor vlasništva	R a z d o b l j e			
	1961-1965.	1971-1975.	1976.	1977.
Ukupno poljoprivredne površine	3.394	3.312	3.277	3.271
— od toga društveni sektor	983	1.122	1.139	1.146
— učešće društvenog sektora (%)	28,96	33,87	34,76	35,03
Obradive površine	2.227	2.139	2.097	2.092
— od toga društveni sektor	271	373	374	379
— učešće društvenog sektora (%)	12,71	17,44	17,85	18,11
Pašnjaci ukupno	1.135	1.141	1.149	1.147
— od toga društveni sektor	683	721	736	738
— učešće društvenog sektora (%)	60,17	63,19	32,72	64,34
Bare i trstici ukupno	32	32	31	32
— od toga društveni sektor	29	29	29	29
— učešće društvenog sektora (%)	90,62	90,62	93,55	90,62

je još značajnije i kreće se od 82 do 85%, dok je u privatnom sektoru znatno manje — približno 70 %. Ovo učešće je stabilno tokom cijelog analiziranog perioda, što se vidi iz tabele br. 2.

Pored oranica i vrtova jedino livade zauzimaju nešto značajnije obradive površine. Ovo se posebno odnosi na privatni sektor gdje livade čine preko 22 % obradivih površina. Vinogradi i voćnjaci su malo zastupljeni osobito u društvenom sektoru, iako pri tome treba imati na umu da se radi o intenzivnim kulturama.

Na oranicama se pretežno uzgajaju žitarice, koje su u analiziranom periodu zauzimale 70 do 72% zasijanih površina. Od ostalih grupa kultura, povrtno bilje je zastupljeno s oko 10%, stočno krmno bilje 13 do 14% i industrijsko bilje 3 do 6%. U društvenom sektoru u većem postotku je zastupljeno industrijsko bilje (12 do 15%), a u privatnom sektoru je nešto veća zastupljenost stočnog krmnog bilja (13 do 16%) i povrtnog bilja 11 do 13%.

Ugari i neobrađene oranice čine 5 do 9% ukupnih oraničnih površina s tim da je njihovo relativno učešće na društvenom sektoru nešto veće (7 do 16%) nego na privatnom (4 do 7%). To su u društvenom sektoru najčešće marginalne površine na kojima bi proizvodnja bila skupa. Podaci o strukturi sjetve prikazani su u tabeli br. 3.

nije je kod pšenice i kukuruza, obzirom na površine koje oni zauzimaju, iako je i kod drugih žitarica, naročito ječma porast prinosa vrlo značajan.

Stabilna orijentacija na proizvodnju žitarica, a u prvom redu, pšenice i kukuruza, uvjetovana je potrebom da se osiguraju potrebe ishrane ljudi i stoke domaćom proizvodnjom i da na taj način prestane potreba za uvozom žitarica, koja je tokom većeg broja godina, u poslijeratnom razdoblju, bila neophodna i znatno opterećivala platnu bilansu naše zemlje. U toku narednog srednjoročnog razvoja 1981—85. stvorit će se uvjeti da Jugoslavija postane značajan izvoznik žitarica i drugih poljoprivrednih proizvoda. Među ostalim ovo će omogućiti selekcija visokorodnih domaćih sorata i hibrida, opremanje poljoprivrede suvremenim strojevima, primjenom moderne tehnologije proizvodnje, te mjere društvene zajednice, koje stimuliraju takav razvoj.

Za porast ukupne proizvodnje od naročitog je značaja proizvodna suradnja oba sektora vlasništva i mogućnost privatnog sektora da se snabdije svim potrebnim sredstvima za rad i materijalom za reprodukciju. Sve to doprinosi velikom porastu ukupne proizvodnje i uz nešto smanjene površine pod žitaricama.

Površine pšenice, gledano ukupno, smanjile su se u odnosu na bazni period, a naročito u privatnom sektoru. Unatoč tome ukupna proizvodnja je znatno porasla. Naročito je velik porast proizvodnje u društvenom sektoru. U odnosu na bazni period indeks ukupne proizvodnje pšenice iznosi 1976. godine 172, a za društveni sektor, čak 243. Prinosi su također vrlo značajno porasli. Godine 1976. indeks je iznosio 185 za projevni prinos, a 176 za prinos u društvenom sektoru. U 1977. godini došlo je, zbog nepovoljnijih vremenskih prilika, do smanjenja prinosa, pa je indeks ukupne proizvodnje u odnosu na bazni period bio 150, a za društveni sektor 201. U 1977. indeksi su nešto smanjeni — na 174, odnosno 156.

Kod kukuruza su ukupne površine stagnirale. Pri tome su površine društvenog sektora porasle, što je kompenziralo smanjenje površina u privatnom sektoru. Povećanje prosječnog prinosa bilo je vrlo značajno. U odnosu na bazno razdoblje, 1976. godine indeks je iznosio 145, a 1977. čak 170. Indeks porasta ukupne proizvodnje je 166, a indeks porasta proizvodnje u društvenom sektoru je čak 234. Ovdje je interesantno da su prinosi u privatnom sektoru rasli znatno brže nego u društvenom, ali im se nisu ni izdaleka približili. Ovu činjenicu objašnjavamo time, što su već u baznom periodu prinosi kukuruza u društvenom sektoru bili na visokom nivou.

PROIZVODNJA INDUSTRIJSKOG BILJA

Industrijsko bilje, zauzima relativno male površine, manje od 5% zasijanih površina. Međutim, u društvenom sektoru industrijsko bilje zauzima preko 15% zasijanih površina, što je obzirom na intenzivnost ove grupe kultura vrlo značajno. Od industrijskih kultura najznačajnije su šećerna repa, duhan i suncokret. Njihova proizvodnja prikazana je u tabeli br. 5.

PROIZVODNJA ŽITARICA

Žitarice, kao što je već rečeno čine najznačajniju grupu ratarskih kultura, koje zauzimaju preko 70% cjelokupnih površina oranica. Ta relativno visoka zastupljenost je stabilna tokom cijelog analiziranog perioda iako je došlo do neznatnog smanjenja zasijanih površina. Najznačajnije su žitarice kukuruz i pšenica, koje zajedno zauzimaju 85 do 90% površina zasijanih žitaricama. Pri tome su površine pod kukuruzom veće i stabilnije. Kreću se u granicama 500 do 530 tisuća ha ili 47 do 55% površina žitarica. Površine u društvenom sektoru imaju tendenciju porasta, a u privatnom sektoru vrlo laganog smanjivanja. S proizvodnjom koja se u analiziranom periodu kretala od 135.650 do 220.137 vagona kukuruza daje najveću vrijednost proizvodnje od svih ratarskih kultura. Pšenica se sije na nešto manjim površinama nego kukuruz (najčešće između 300 i 400 tisuća ha).

Tabela 4 — Proizvodnja pšenice i kukuruza

Pokazatelj	R a z d o b l j e				
	1961-1965.	1971-1975.	1976.	1977.	
Pšenica:					
Površine ukupno	(000 ha)	379	366	369	343
Površine društ. sekt.	(000 ha)	70	86	98	91
Učešće društ. sekt.	(%)	18,47	23,49	26,56	26,53
Prosječan prinos	(q/ha)	19,6	29,4	36,3	34,1
Prinos u društ. sek.	(q/ha)	32,4	46,2	56,9	50,7
Ukupna proizvodnja	(vagona)	77.988	108.391	134.298	117.058
Proizvodnja društ. sek.	(vagona)	23.023	40.413	56.044	46.236
Učešće društ. sekt.	(%)	29,52	37,28	41,73	39,49
Kukuruz:					
Površine ukupno	(000 ha)	516	508	504	502
Površine društ. sekt.	(000 ha)	43	90	88	81
Učešće društ. sekt.	(%)	8,33	17,71	17,46	16,13
Prosječan prinos	(q/ha)	26,4	36,4	38,4	45,0
Prinos u društ. sek.	(q/ha)	50,1	54,5	52,8	64,4
Ukupna proizvodnja	(vagona)	136.079	184.982	193.429	225.689
Proizvodnja društ. sek.	(vagona)	22.162	49.013	46.347	51.879
Učešće društ. sekt.	(%)	16,28	26,49	23,96	22,98

Od ostalih žitarica nešto veće površine zauzimaju ječam (50.000 do 70.000 ha) i zob (30.000 do 60.000 ha). Proizvodnja ovih kultura ograničena je uglavnom na privatni sektor, a uočljiva je tendencija smanjivanja površina na kojima se zasijavaju.

Proizvodnja žitarica stalno se povećava, što je posljedica prvenstveno povećanja prinosa po ha. Povećanje prinosa i ukupne proizvodnje najznačaj-

Tabela 2 — Struktura korištenja obradivog zemljišta

Kategorija zemljišta i sektor vlasništva	R a z d o b l j e			
	1961-1965.	1971-1975.	1976.	1977.
Oranice i vrtovi ukupno	1.592	1.541	1.509	1.501
— od toga društveni sektor	226	310	310	309
— učešće društvenog sektora (%)	14,19	20,12	20,54	20,58
Voćnjaci — ukupno	68	69	68	68
— od toga društveni sektor	5	5	4	4
— učešće društvenog sektora (%)	7,35	7,24	5,88	5,88
Vinogradi ukupno	93	82	81	81
— od toga društveni sektor	4	4	5	5
— učešće društvenog sektora (%)	4,30	4,88	6,17	6,17
Livade ukupno	474	447	439	442
— od toga društveni sektor	35	55	55	61
— učešće društvenog sektora (%)	7,38	12,30	12,53	13,80

Tabela 3 — Struktura sjetve

Grupa kultura i sektor vlasništva	000 ha			
	R a z d o b l j e			
	1961-1965.	1971-1975.	1976.	1977.
Ukupno zasijane površine	1.497	1.401	1.397	1.363
— od toga društveni sektor	198	248	256	252
— učešće društvenog sektora (%)	13,22	17,70	18,32	18,48
Žitarice ukupno	1.079	1.002	985	956
— od toga društveni sektor	133	198	204	191
— učešće društvenog sektora (%)	12,32	19,76	20,71	19,98
Industrijsko bilje ukupno	58	58	67	77
— od toga društveni sektor	27	35	39	48
— učešće društvenog sektora (%)	46,55	60,34	58,21	62,34
Povrće ukupno	151	148	145	146
— od toga društveni sektor	3	2	2	2
— učešće društvenog sektora (%)	1,98	1,35	1,38	1,37
Stočno krmno bilje ukupno	209	193	182	184
— od toga društveni sektor	35	13	11	11
— učešće društvenog sektora (%)	16,75	6,73	6,04	5,98
Ugari i neobrađene oranice ukupno	91	137	128	136
— od toga društveni sektor	22	46	35	38
— učešće društvenog sektora (%)	24,17	33,57	27,34	27,94

Tabela 5 — *Proizvodnja važnijeg industrijskog bilja*

Razdoblje	Sektor vlasništva	Šećerna repa		Duhan		Suncokret	
		Površina 000 ha	Prinos q/ha	Površina 000 ha	Prinos q/ha	Površina 000 ha	Prinos q/ha
1961-1965.	Ukupno	19,86	331,9	2,23	10,2	17,25	17,5
	društveni sektor	12,20	383,1	0,12	13,4	7,47	18,0
	učešće društva	%	—	—	—	43,30	—
1971-1975.	Ukupno	21,76	412,8	6,85	11,5	14,12	16,5
	društveni sektor	17,92	428,0	0,35	15,9	4,96	17,0
	učešće društveni sektor	%	—	—	—	35,12	—
1976.	Ukupno	21,84	507,4	13,62	15,1	14,59	15,4
	društveni sektor	18,71	526,3	0,70	16,8	5,37	18,0
	učešće društveni sektor	%	—	—	—	2,060	2,241
1977.	Ukupno	23,83	469,7	12,70	11,0	15,60	21,9
	društveni sektor	19,78	480,2	0,83	12,6	7,29	23,8
	učešće društveni sektor	%	—	—	—	7,34	—

Šećerna repa se sije na površini 20 do 23 tisuće ha, bez značajnih variranja. Proizvodnja s tih površina bila je dovoljna za podmirenje kapaciteta šećerana. Površine u društvenom sektoru stalno se povećavaju, a u privatnom sektoru smanjuju. Ova intenzivna i osjetljiva kultura može se uspješno uzgajati samo u društvenom sektoru, a proizvodnja na privatnom sektoru moguća je samo u kooperaciji s društvenim sektorom. Uz relativno stabilne površine prinos je stalno rastao. Indeks 1977. u odnosu na bazno razdoblje iznosi 142, što je uvjetovalo značajno povećanje proizvodnje od 66 na 112 tisuća vagona. Ovaj porast proizvodnje došao je i kao posljedica sjetve sve većih površina u društvenom sektoru.

Kod duhana većina površina nalazi se u privatnom sektoru. Razlog tome je osobina ove kulture da zahtijeva puno ručnog rada za razliku od šećerne repe koja traži više ulaganja materijalnih sredstava. Površine zasađene duhanom stalno se povećavaju, a isto tako je vrlo značajno povećanje prinosa što je sve skupa uvjetovalo povećanje proizvodnje od prosječno 239 vagona godišnje u periodu 1961—1965, na 2060 vagona 1976. godine.

Proizvodnja suncokreta imala je tendenciju opadanja tokom većeg dijela analiziranog perioda, ali se u zadnje dvije godine opet postupno povećava, iako ne značajno.

Usvojena je orijentacija na daljnje povećanje proizvodnje šećerne repe i uljarica, jer je donedavno uvoz uljarica i šećera činio 90% od sveukupnog poljoprivrednog uvoza u SR Hrvatskoj.

Veća proizvodnja šećerne repe potrebna je zbog toga što se završava jedna nova šećerana, a tri postojeće su rekonstruirane time povećale kapacitet prerade. Povećana proizvodnja ulja postići će se uvođenjem prikladnijih sorata suncokreta i većom sjetvom uljane repice.

PROIZVODNJA STOČNOG KRMNOG BILJA

Krmno bilje u SR Hrvatskoj zauzima relativno velike površine. Pašnjaci čine 33 do 35% ukupnih poljoprivrednih površina, a livade zauzimaju 20 do 21% tih površina, dok se 13 do 14% oraničnih površina zasijava krmnim biljem. Površine kod svih grupa krmnog bilja imaju tendenciju laganog smanjivanja, približno u istoj proporciji u kojoj se smanjuju poljoprivredne površine, odnosno obradive površine i površine oranica. Zbog toga relativno učešće površina pod krmnim biljem u ukupnim površinama ostaje gotovo nepromijenjeno tokom cijelog analiziranog perioda. Prinosi također stagniraju odnosno imaju tendenciju laganog smanjivanja, pa tako i ukupna proizvodnja.

Proizvodnja krmnog bilja na oranicama također stagnira. Djetelina i lucerna zauzimaju 70—75% površina, koje se zasijavaju krmnim biljem. No, tu se često radi o marginalnim površinama niže plodnosti, pa su prinosi relativno niski. Ove tradicionalne krmne kulture na oranicama postepeno se zamjenjuju drugim kulturama, koje daju veće prinose.

Nastojanja idu u pravcu povećanja krme boljim korištenjem pašnjačkih površina, posebno nakon uređenja i provođenja melioracija. Istovremeno će se povećati intenzivnost proizvodnje krme na oranicama i livadama.

OSNOVNE KARAKTERISTIKE RATARSKE PROIZVODNJE U SR HRVATSKOJ I DALJNJI PRAVCI RAZVOJA

Jedna od karakteristika ratarske proizvodnje u SR Hrvatskoj jeste raznolikost uvjeta proizvodnje. Najpovoljniji uvjeti jesu u panonskoj regiji. Prema jugozapadu uvjeti ratarske proizvodnje su sve lošiji, tako da u pojedinim planinskim i primorskim područjima gotovo i nema uvjeta za intenzivnu ratarsku proizvodnju. U panonskoj regiji, gdje su uvjeti proizvodnje najpovoljniji ostvaruju se vrlo visoki prinosi ratarskih kultura. Tu je i najrazvijeniji društveni sektor proizvodnje, organiziran u velike i moderno opremljene kombinata, gdje je ratarska proizvodnja povezana s predaivačkom industrijom i stočarskom proizvodnjom. U tom dijelu društveni sektor posjeduje oko jedne trećine ratarskih površina i proizvodi glavni dio proizvoda koji su namijenjeni tržištu.

Veliki poljoprivredno-industrijski kombinati nosioci su industrijskog koncepta u ratarskoj proizvodnji. Njihovi rezultati proizvodnje su vrhunski u svijetu. Pored toga oni svojim primjerom, sredstvima i stručnim kadrom uključuju sve veći broj privatnih proizvođača u proces modernizacije ratarske proizvodnje, pa je njihov doprinos ukupnom porastu proizvodnje znatno veći od onoga što se može zaključiti iz podataka o njihovom učešću u proizvodnji.

Ratarsku proizvodnju u SR Hrvatskoj karakterizira veliko učešće prirodnih travnjaka. Pašnjaci čine oko 35% cjelokupnih poljoprivrednih površina, a ako se tome dodaju površine livada onda je to učešće znatno veće. Znatan dio tih površina, osobito uz riječne tokove, predstavlja rezerve za proširenje oraničnih površina, dok će se jedan, također značajan dio, trebati pošumljavati.

Daljnja karakteristika ratarske proizvodnje u ovoj Republici jeste velika zastupljenost žitarica i to uglavnom kukuruza i pšenice.

Od industrijskog bilja zastupljena su uglavnom šećerna repa, a zatim u manjoj mjeri duhan i suncokret. Proizvodnja stočnog krmnog bilja je relativno ekstenzivna, ali i tu se čine naponi da se uvedu intenzivnije krmne kulture na oranice, te da se intenzivira proizvodnja krme na prirodnim travnjacima.

Ratarska proizvodnja u analiziranom periodu razvijala se vrlo intenzivno. Značajno su porasli prinosi gotovo svih ratarskih kultura, a osobito glavnih: pšenice, kukuruza i šećerne repe.

Ovako povoljni rezultati postignuti su zahvaljujući brizi društvene zajednice, da poljoprivredi osigura plasman proizvoda, da joj omogući dobivanje kredita pod povoljnim uvjetima i na taj način nabavku potrebnih tehničkih sredstava za rad zatim kvalitetnog sjemena, te sredstava za ishranu i zaštitu bilja. Potpomaže se razvoj znanosti i industrije poljoprivrednih mašina. Kooperacija društvenog s individualnim sektorom koju podržava društvena zajednica, jedan je od osnova tog razvoja.

Zahvaljujući tome proizvedene su domaće sorte i hibridi ratarskog bilja vrlo visoke rodnosti, koje zadovoljavaju domaće potrebe, a u znatnim

količinama se izvoze i u inozemstvo, što se osobito odnosi na hibride kukuruza i sorte pšenice.

Ratarska proizvodnja opremljena je modernim mehaničkim sredstvima za rad, pretežno domaće, a djelomično i strane proizvodnje. Industrija mineralnih gnojiva osigurava snabdijevanje ratarske proizvodnje ovim važnim reprodukcijskim materijalom, a to ću činiti još potpunije nakon završene rekonstrukcije.

UČEŠĆE RATARSKE PROIZVODNJE SR HRVATSKE U UKUPNOJ RATARSKOJ PROIZVODNJI SFRJ

Ratarska proizvodnja SR Hrvatske zauzima značajno mjesto u ratarskoj proizvodnji SFR Jugoslaviji. Po većini važnijih pokazatelja to učešće iznosi preko 20%. Učešće u ukupnim poljoprivrednim površinama iznosi približno 23⁰/₀, a u obradivim površinama nešto preko 21⁰/₀. Kod oranica i vrtova to učešće je približno isto kod obradivih površina. Isto tako površine zasijane glavnim ratarskim kulturama učestvuju u ukupnim površinama pod tim kulturama u SFRJ sa približno 21%. Najveće je učešće u površinama prirodnih travnjaka — livada (31,61⁰/₀) i pašnjaka (24,59⁰/₀) i djetelina (26,33%). Najmanje učešće je u površinama industrijskog bilja, posebno sunčokreta i duhana.

Značajno je da je učešće u ukupnoj proizvodnji glavnih ratarskih kultura, osobito pšenice, kukuruza i šećerne repe, veće nego učešće površina pod tim kulturama.

Tako SR Hrvatska proizvodi u odnosu na proizvodnju u SFR Jugoslaviji; pšenice 22,46%, kukuruza 21,24⁰/₀, šećerne repe 23,00⁰/₀, duhana 28⁰/₀, te sijena lucerne i djeteline 20,55⁰/₀.